

Střední škola umění a designu
a
Vyšší odborná škola restaurátorská v Brně

Návrh na restaurátorský zásah

Dochované prvky mobiliáře a vestavěného nábytku v bytě
Richarda Herdana

část J

Dělicí stěna pravá a levá
ič. 09-001a, b

Obsah

1. Identifikace a umístění zkoumaných předmětů	2
2. Popis a konstrukce.....	3
3. Současný stav	5
4. Fotodokumentace	10
5. Průzkumy.....	29
5.1. Průzkum dřevin.....	29
5.3. Průzkum povrchových úprav	40
5.3.1. Průzkum povrchových úprav pod UV	40
5.3.2. FTIR spektrometrie	44
5.3.3. Zkoušky rozpustnosti	45
6. Návrh na postup restaurování	46

1. Identifikace a umístění zkoumaných předmětů

Dvě vestavěné skříně, které tvořily mobiliář jídelny, se nachází při vstupu do místnosti hlavními dveřmi po pravé ruce. Opticky tvoří součást dekorativního vitrínového průchodu, který z obou stran lemují. Spolu s dekorativním průchodem vytváří dělicí stěnu táhnoucí se po celé šířce místnosti. Identifikační název 09-001a dělicí stěna pravá a 09-001b dělicí stěna levá je přiřazen skříním podle toho, na které straně jsou v případě, že stojíme zády ke krbu. Pravá je tedy skříňka blíž k oknu, levá blíž ke vstupu do bytu.

2. Popis a konstrukce

09-001a Dělicí stěna pravá

rozměry:

výška	193 cm
šířka	137 cm
hloubka	55 cm

Nejvrchnější část skříňky mívala 1 polici v celé šířce skříně. Její poloha se dala volitelně měnit, což dokazují otvory pro nosiče polic vyložené kovovým pouzdrem. V současné chvíli však police chybí. Skříňka se dá zavřít pomocí dvou dvířek, které se dají zamykat (klíč však chybí). Dvířka jsou připevněna pomocí závěsů ve tvaru válce s horizontálními drážkami, jejichž forma se opakuje v celém bytě. Vnitřní část skříně je dýhovaná hnědočerveným dřevem, vlákna radiální dýhy směřují do hloubky skříňky. Záda jsou dýhována tangenciální dýhou, vlákna vedou vodorovně. Vnitřní část dvířek je dýhována stejnou dřevinou jako zbytek vnitřní části skříňky, avšak s tím rozdílem, že je dekor tvořen sesazenkou. Vzor sesazenky je tvořen střídáním vertikální a horizontální orientace dýhy. Tento vzor se opakuje i na venkovní části dvířek, zde však je použita teple hnědá dýha podobná ořechu. Na pravém křídle dvířek je kruhový štítek se zámkovou dírkou.

Střední část je rozdělena vertikálně na 3 sekce. Levá sekce obsahuje 4 zásuvky, které jsou nad sebou a jsou odděleny mezistěnou. Boky a záda zásuvek jsou z masivu, dno z překližky (překvapivě o sudém počtu vrstev, přesněji 6) a čelo z dýhované laťovky. Rohové spoje čela a boků jsou vytvořeny pomocí polokryté rybiny, záda a boky jsou klasickou rybinou. Dřevěná úchytka je umístěna ve středu čela zásuvky a je kruhového tvaru. Dýha na čelech zásuvek je stejná jako vnitřní dýhování horní skříňky (červenohnědá, připomíná mahagon). Prostřední sekce skříňky tvoří sekretář – sklopením dvířek vznikne pracovní stůl vyložený kůží, vnitřní část sekretáře obsahuje na levé straně 3 zásuvky nad sebou dýhované kořenicí, uprostřed čel zásuvek je kulatá úchytka. Horní zásuvka je vyklápěcí, zbylé jsou vysunovací. Boky a záda zásuvek jsou z masivního světlého dřeva, v rohu spojené na rybinu. Čelo je připojeno polokrytou rybinou. Dno je z pětivrstvé překližky. Do sekretáře je zavedeno osvětlení, vypínač se nachází zespodu nejnižší posazené zásuvky sekretáře. Pravá část sekretáře obsahuje pořadače, tři vertikální a čtyři horizontální. Celý vnitřní prostor sekretáře je dýhován světlou dýhou s očkovou kresbou. Pravá část skříňky původně obsahovala polici, což dokazují otvory pro nosiče polic, a také dno. Police i dno v současné chvíli chybí. Vnitřní prostor je dýhován opět červenohnědou dýhou, což platí také pro vnitřní část dvířek (kde je z této dýhy vytvořena sesazenka ze 3 kusů, přičemž se střídá vertikální a horizontální orientace vláken). Z venkovní strany jsou dvířka dýhována dýhou připomínající ořech. Všechna dvířka střední části jsou zamykatelná.

Spodní část vestavěné skříně se velmi podobá té horní, opět jsou zde stopy po polici, dýhování je opět červenohnědou dýhou. Dno skříně je překvapivě níž – zasahuje hloubkou až do soklu. Vnitřní i venkovní dýhování dvířek je opět tvořeno sesazenkou. U země je skříňka lemována soklem, jehož profil se opakuje v celém obývacím pokoji i jídelně.

09-001b Dělicí stěna levá

Tato vestavěná skříň je horizontálně rozdělena na 3 části. Horní část obsahuje za dvěma dvířky prostor, kde bývala police (což dokazují otvory pro nosiče polic vyložené kovovým pouzdem). Pod dnem této skříňky se nachází 2 zásuvky s kruhovou úchytkou (stejného designu, jako jsou úchytky zásuvek v pracovně). Vnitřní části jsou celoplošně dýhovány červenohnědou dýhou, pomocí sesazenky z této dýhy jsou zdobeny i vnitřní části dvířek. Z venkovní strany jsou dvířka dýhována stejným dřevem i stejným vzorem jako u pravé dělicí stěny.

Střední část tvoří pás tří zásuvek vedle sebe. Čelo zásuvek je připojeno polokrytým rybinovým spojem, záda pak obyčejnou rybinou. Boky i záda jsou z masivu, dno je z překližky o sudém počtu vrstev. Čelo je pravděpodobně z laťovky. Pohledová část je dýhována dýhou připomínající barvou i kresbou ořech. Vnitřní část čela a dno jsou dýhovány červenohnědou dýhou připomínající mahagon. Každá zásuvka má uprostřed kulaté kování okolo klíčové dírky.

Spodní část vestavěné skříně se velmi podobá té horní, až na to, že zde nejsou zásuvky. Opět jsou patrné stopy po polici, dýhování je opět červenohnědou dýhou. Dno skříně je překvapivě níž – zasahuje hloubkou až do soklu. Vnitřní i venkovní dýhování dvířek je opět tvořeno sesazenkou. U země je skříňka lemována soklem, jehož profil se opakuje v celém obývacím pokoji i jídelně.

3. Současný stav

Legenda k mapám poškození:

Chybějící materiál
Poškození povrchu
Změna stěny
Znečištění
Aditivní nepůvodní materiál

09-001a Dělicí stěna pravá

Ve venkovních i vnitřních částech místy chybí dýha nebo dokonce část korpusu. U dvou zásuvek je poškozená úchytka – kus dřeva je odštíplý. Nejzávažnějším poškozením jsou druhotně způsobené zásahy ve snaze opravit poškození a také ve snaze zavést do sekretáře elektrické osvětlení – vznikly tak různé výřezy a drážky. Kůže na výklopné psací desce je silně poškozená inkoustem, oděrkami a v místě okolo zámku chybí zcela. Zamykací mechanismus výklopné desky je poškozen, chybí zde i část korpusu, který toto kování zakrývá. Žádná z původních polic se nedochovala, v současné chvíli jsou police nahrazeny dřevotřískovou laminovanou deskou. Kování je na některých místech uvolněné (zvláště u výklopné desky). Chybí klíče k horní a spodní části vestavěné skříně. Povrchová úprava uvnitř je poměrně zachovalá, pouze v horní třetině je poškozená neznámou stékající kapalinou. Povrchová úprava venkovního dýhování je silně degradovaná.

Mapa poškození, dělicí stěna pravá, zavřená

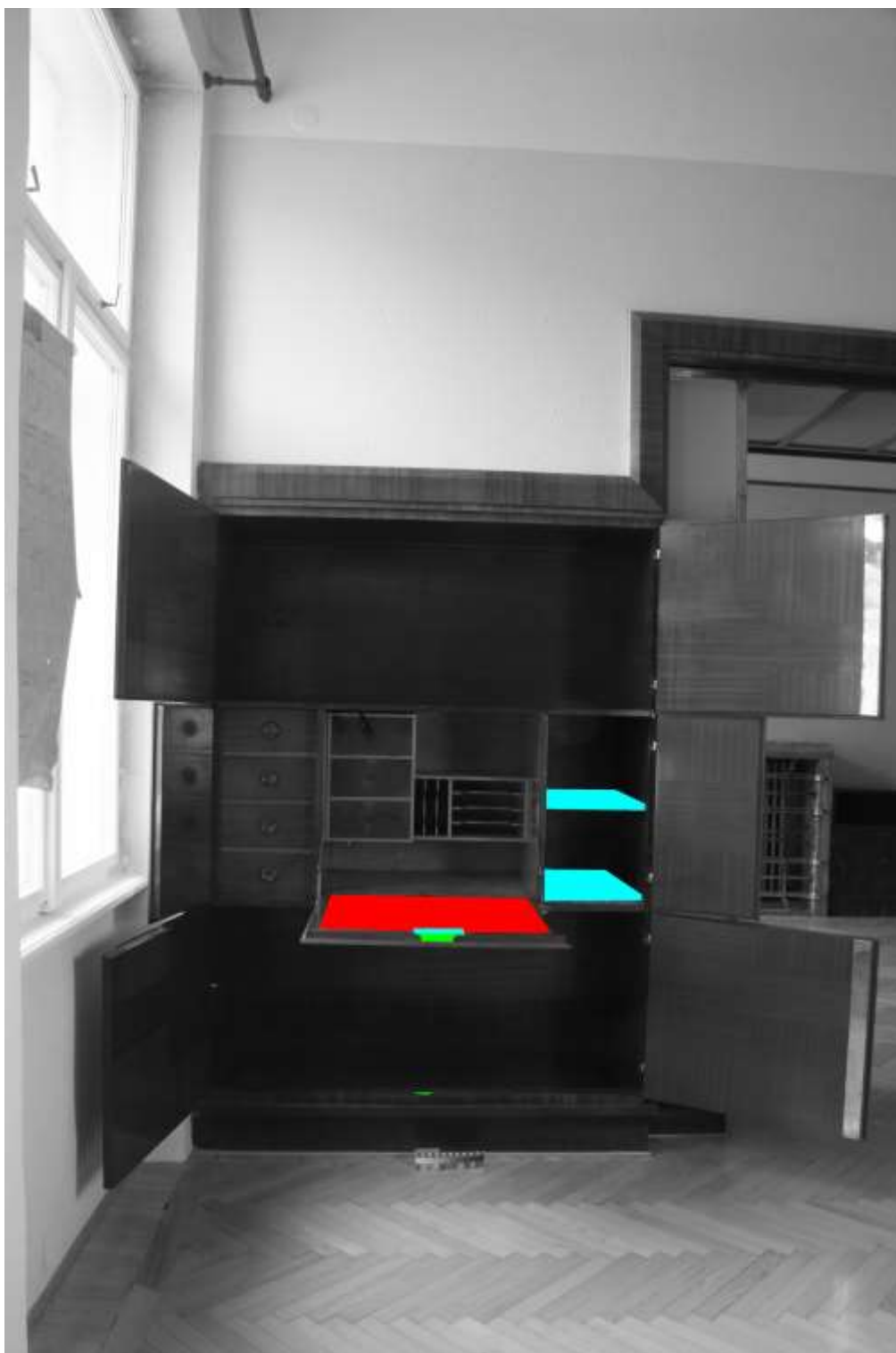
Mapa poškození, dělicí stěna pravá, otevřená

09-001b Dělicí stěna levá

Ve vnitřní části místy chybí dýha. Oděrky dýhy i povrchové úpravy se nachází zhruba na 5 % povrchu skříně. Na vnitřním dýhování se nachází skvrny od vody. Chybí všechny klíče kromě jednoho (u spodní skříňky). Chybí všechny původní police (2 ks).

Mapa poškození, dělicí stěna levá, zavřená

Mapa poškození, dělicí stěna levá, otevřená

4. Fotodokumentace

09-001a dělicí stěna pravá

Celkový pohled na dělicí stěnu pravou

Celkový pohled na dělicí stěnu pravou s otevřenými dvířky

Detail prostřední části

Detail světla ve střední části

Detail vypínače světla

Detail chybějící dýhy

Detail poškození pravděpodobně od inkoustu

Detail poškozené úchytky na šuplíku v sekretáři

Detail dvířek sloužících jako psací stůl potažený kůží

Detail chybějící dýhy

Detail horní hrany dvířek

Detail potřísnění neznámou kapalinou na vnitřní straně dvířek

*Detail separovaných dýh a rohu
otlačeného od páčení dvířek*

*Detail zámku a poškození hrany vzniklé
páčením*

Detail závěsu

Detail uchytky

09-001b dělicí stěna levá

Levá skříňka, celek, zřetelný vzor sesazenky na dvířkách

Celek – levá skříňka s otevřenými dvířky

Detail klíčové dírky s pravděpodobně nepůvodním klíčem

Detail spodního zapadacího plechu a vymezovacího kolíku

Detail konstrukce pod zásuvkami

Detail poškozeného zámku

Tříčtvrteční pohled na zásuvku ze sekretáře

Čelo zásuvky ze sekretáře

Bok zásuvky

Záda zásuvky

Bok zásuvky

Dno ze spodní strany, zřetelná číslice 2

Vnitřní strana zásuvky ze sekretáře

Tříčtvrteční pohled na jednu ze čtyř zásuvek z levé části skříně

Čelní pohled

Pohled na dno z vnitřní strany

Pohled na dno ze spodní strany

Bok zásuvky

Záda zásuvky

Bok zásuvky

5. Průzkumy

5.1. Průzkum dřevin

Makroskopický a mikroskopický průzkum dřevin prokázal přítomnost těchto dřevin:

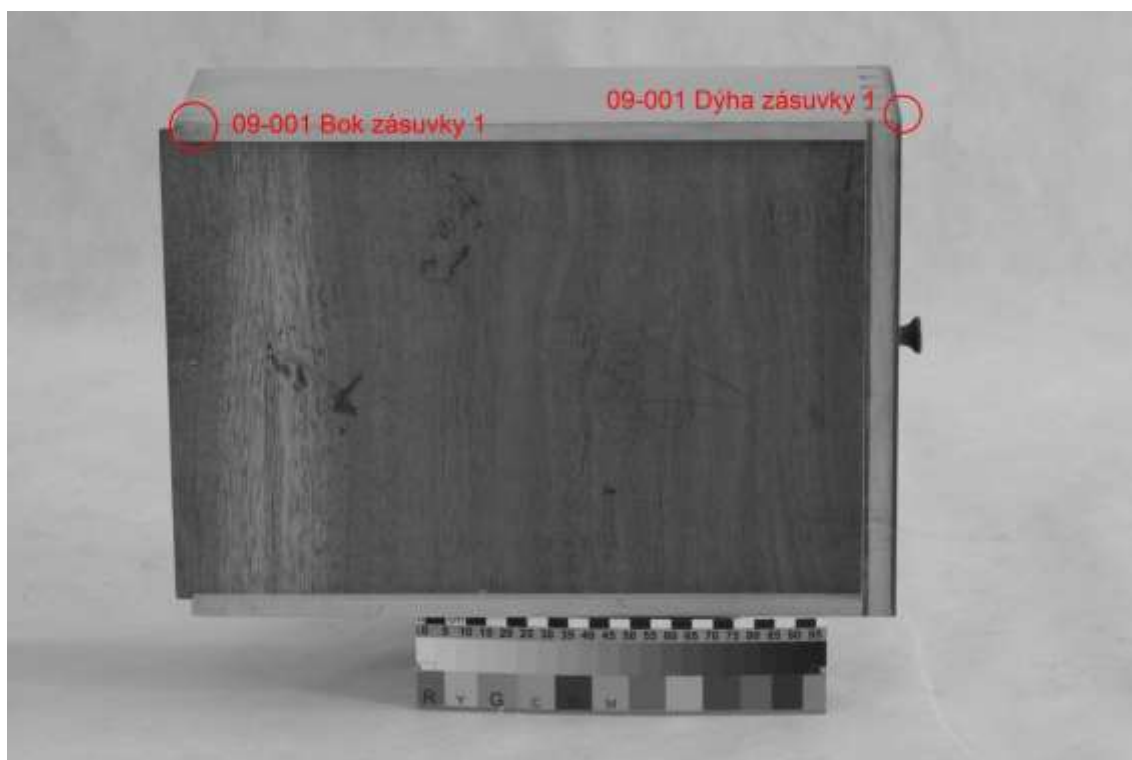
Vnější pohledová dýha	makroskopicky určen francouzský ořech
Korpus dvířek jádro	jehličnatá dřevina pravděpodobně smrk
Korpus dvířek okližení	neurčená listnatá dřevina
Dýha uvnitř skříněk	mahagon
Dýha na čelech zásuvek	mahagon
Korpus zásuvek	buk
Korpus zásuvek v sekretáři	javor
Konstrukce v sekretáři	javor
Dýha v sekretáři	pravděpodobně finská očková bříza (nelze přesně určit)
Čelo zásuvek v sekretáři	nelze určit
Úchytka zásuvek v sekretáři	jalovec

*Odběrová mapa jídelna, dělicí stěna
pravá se zavřenými dvířky*

*Odběrová mapa jídelna, dělicí stěna
pravá s otevřenými dvířky*

Odběrová mapa, jídelna, zásuvka

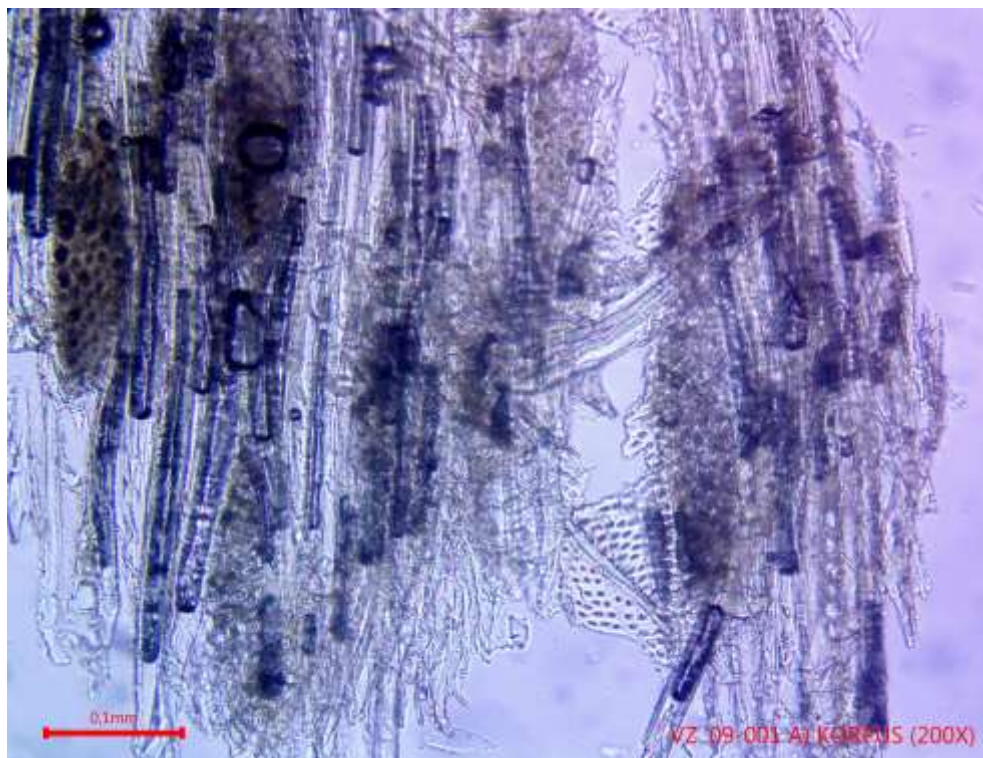

Odběrová mapa, jídelna, zásuvka

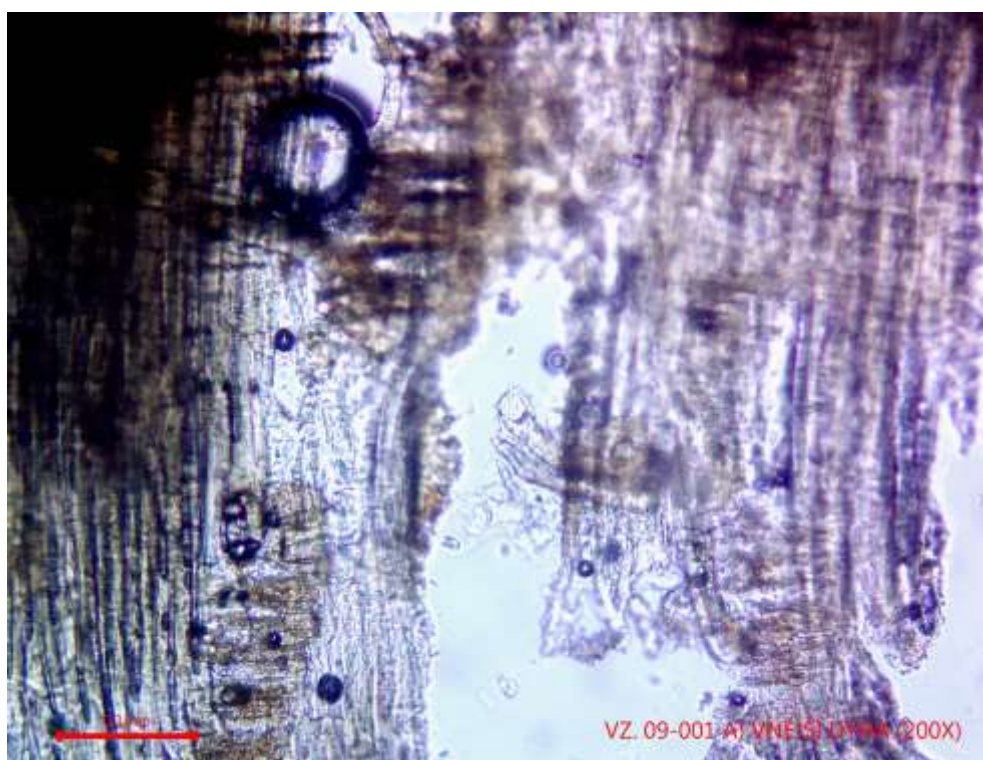

Detaily odběrových míst

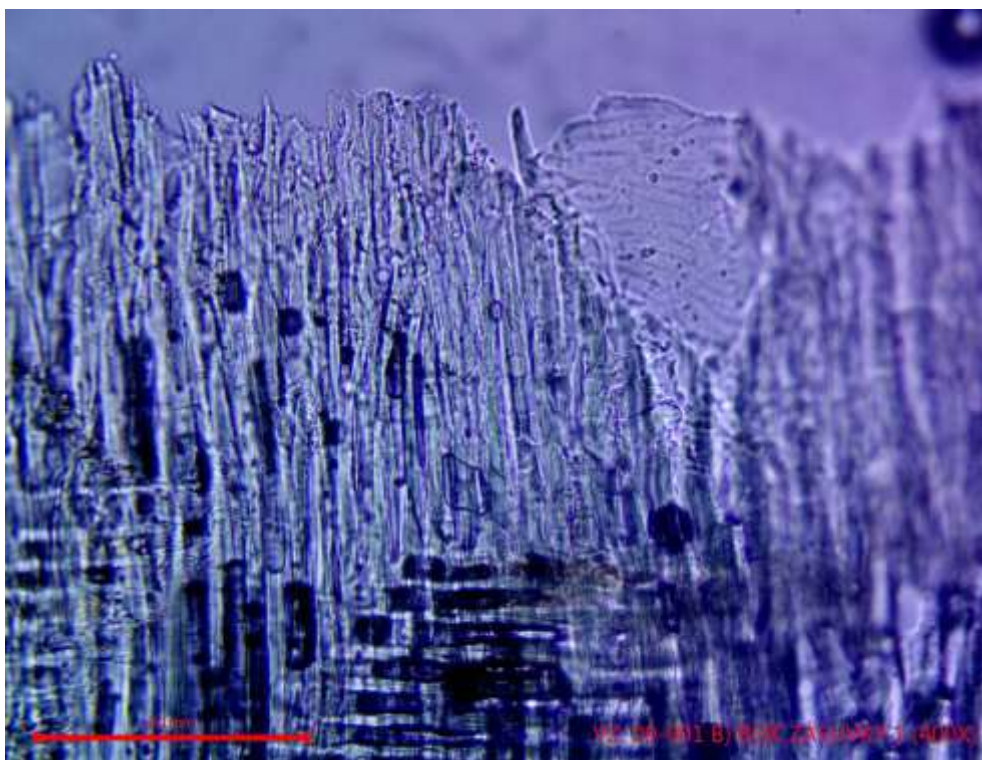
Mikroskopie, 09-001a

- korpus dvířek, oklížení, tangenciální řez, nezjištěná listnatá dřevina

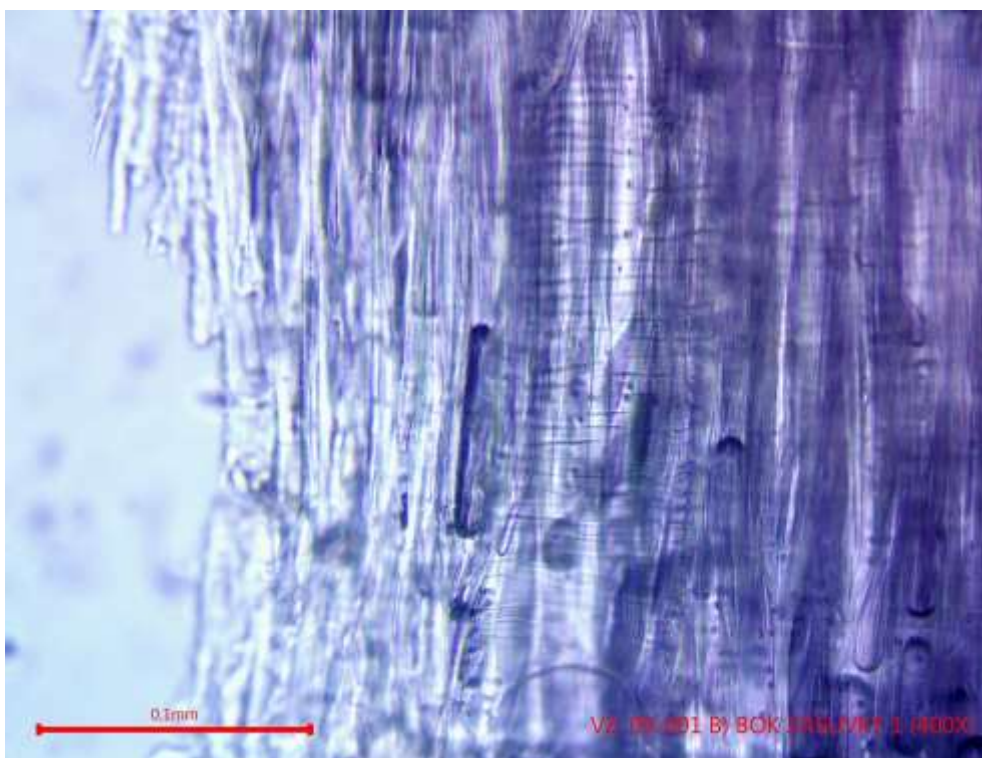
Mikroskopie, 09-001a

- korpus dvířek, oklížení, radiální řez, nezjištěná listnatá dřevina

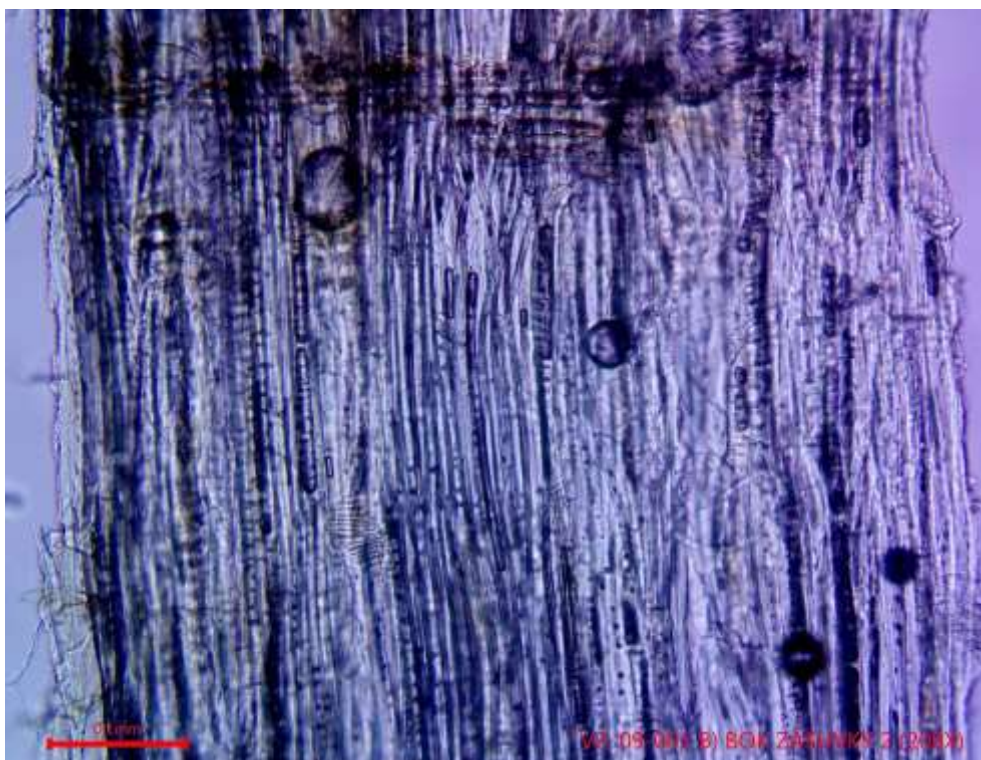
Mikroskopie, 09-001a

- bok zásuvky, radiální řez, javor

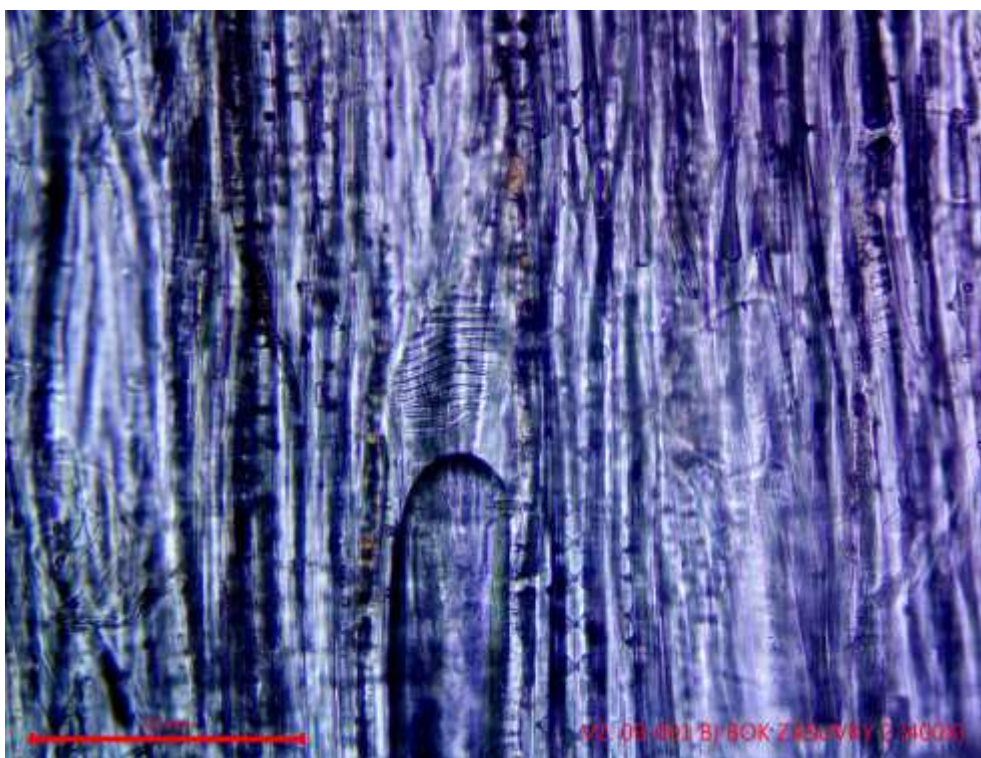
Mikroskopie, 09-001a

- bok zásuvky, radiální řez, javor

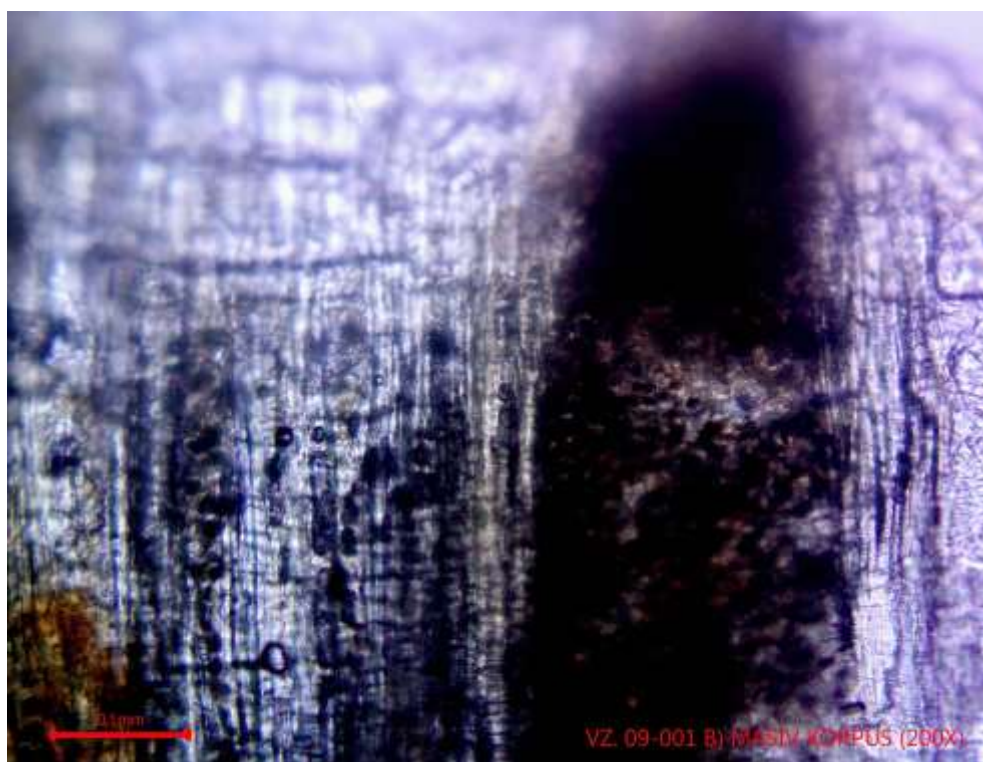
Mikroskopie, 09-001a

- bok zásuvky 2, radiální řez, buk

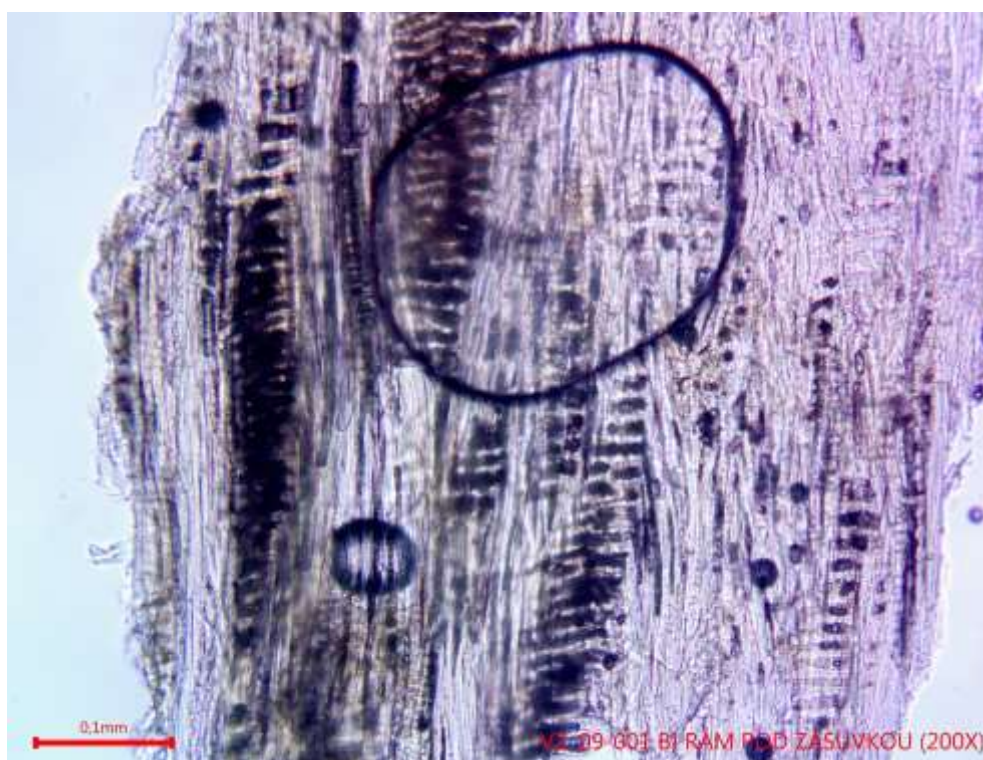
Mikroskopie, 09-001a

- bok zásuvky 2, tangenciální řez, buk

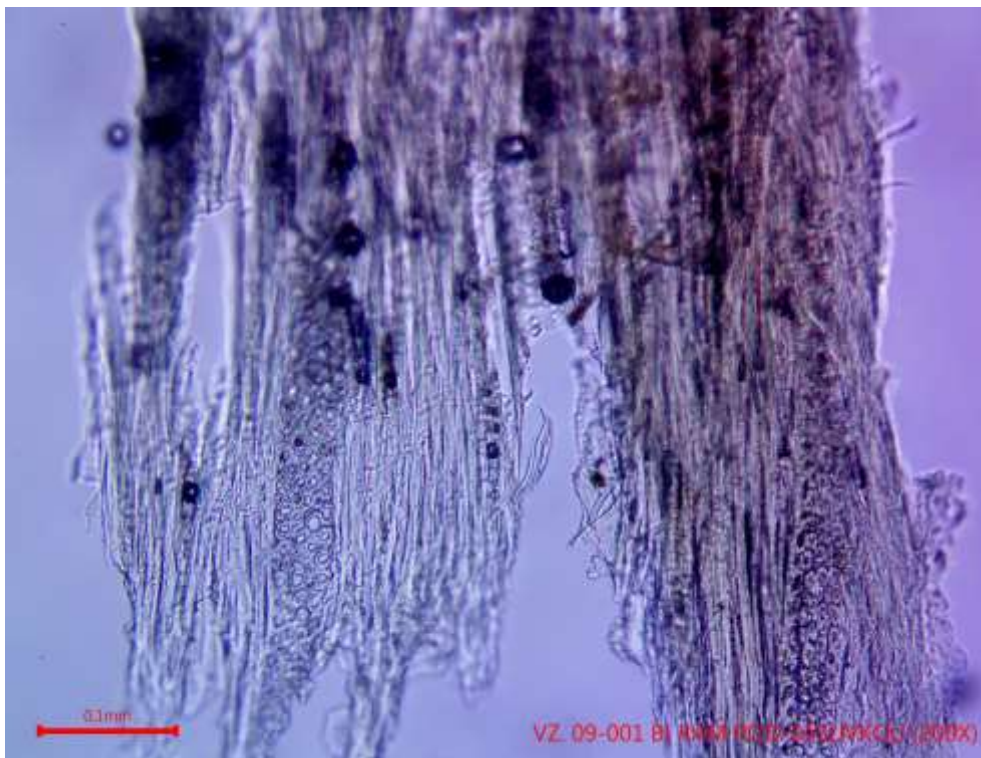
Mikroskopie, 09-001a

- masiv korpus, tangenciální řez, buk, výrazný mnohovrstevný dřeňový paprsek a přítomnost jednořadých dřeňových paprsků potvrzují vizuální identifikaci

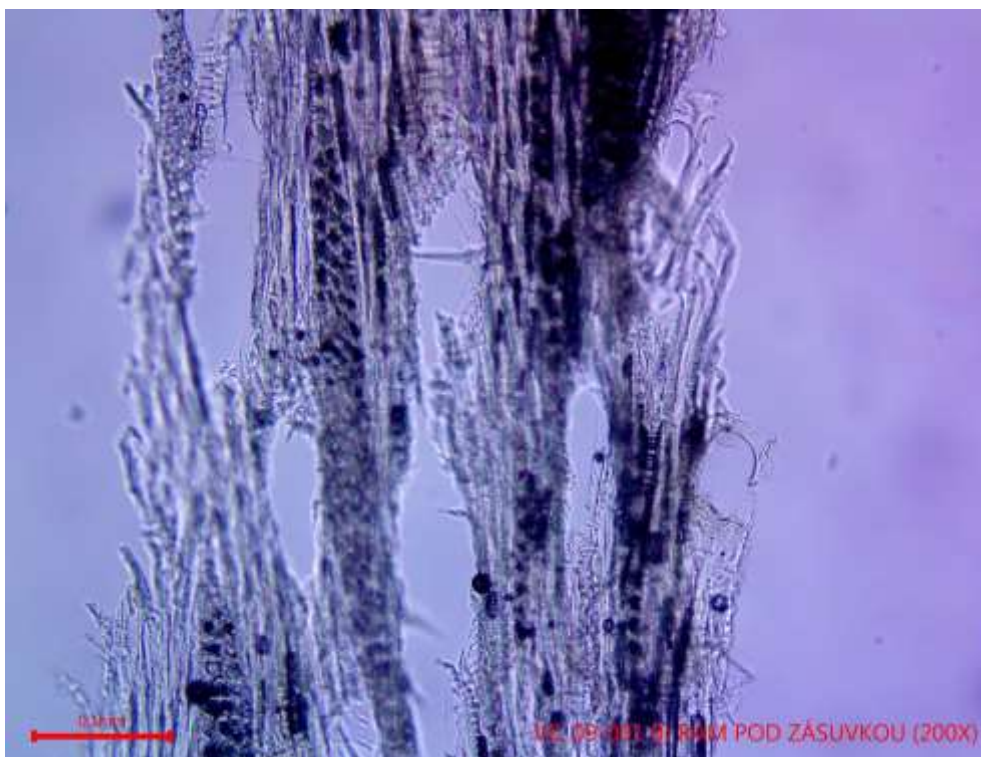
Mikroskopie, 09-001a

- rám pod zásuvkou, tangenciálně-radiální řez, ze vzorku nelze identifikovat dřevinu, makroskopicky určena jehličnatá dřevina, pravděpodobně smrk

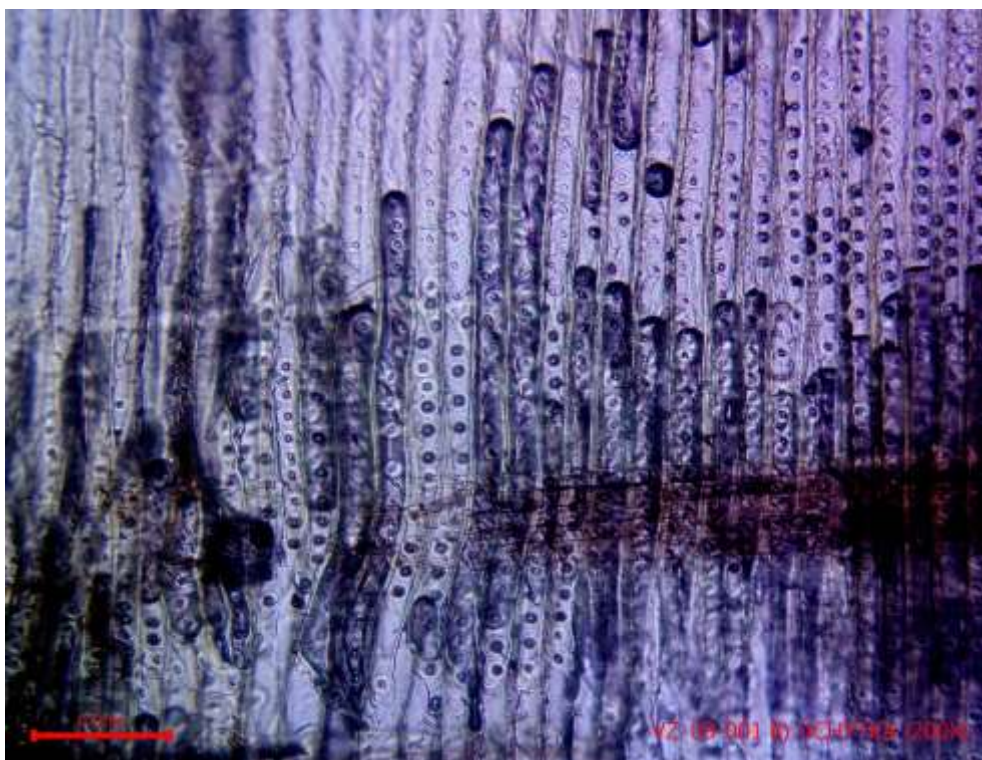
Mikroskopie, 09-001a

- rám pod zásuvkou, tangenciální řez, ze vzorku nelze identifikovat dřevinu, makroskopicky určena jehličnatá dřevina, pravděpodobně smrk

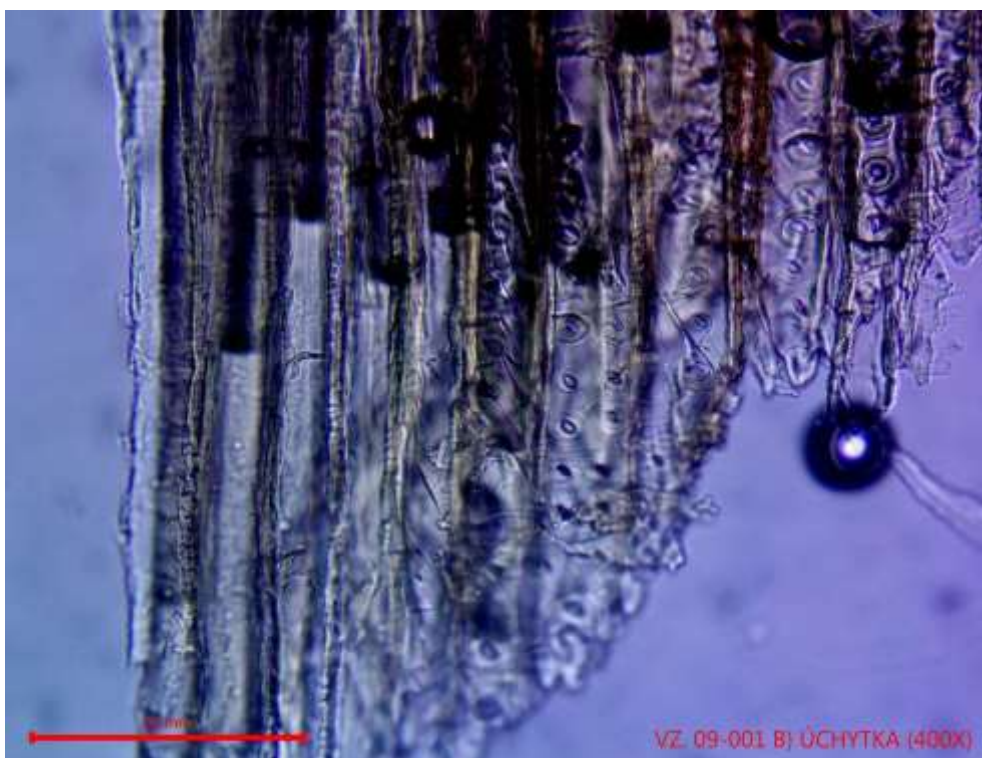
Mikroskopie, 09-001a

- rám pod zásuvkou, tangenciální řez, ze vzorku nelze identifikovat dřevinu, makroskopicky určena jehličnatá dřevina, pravděpodobně smrk

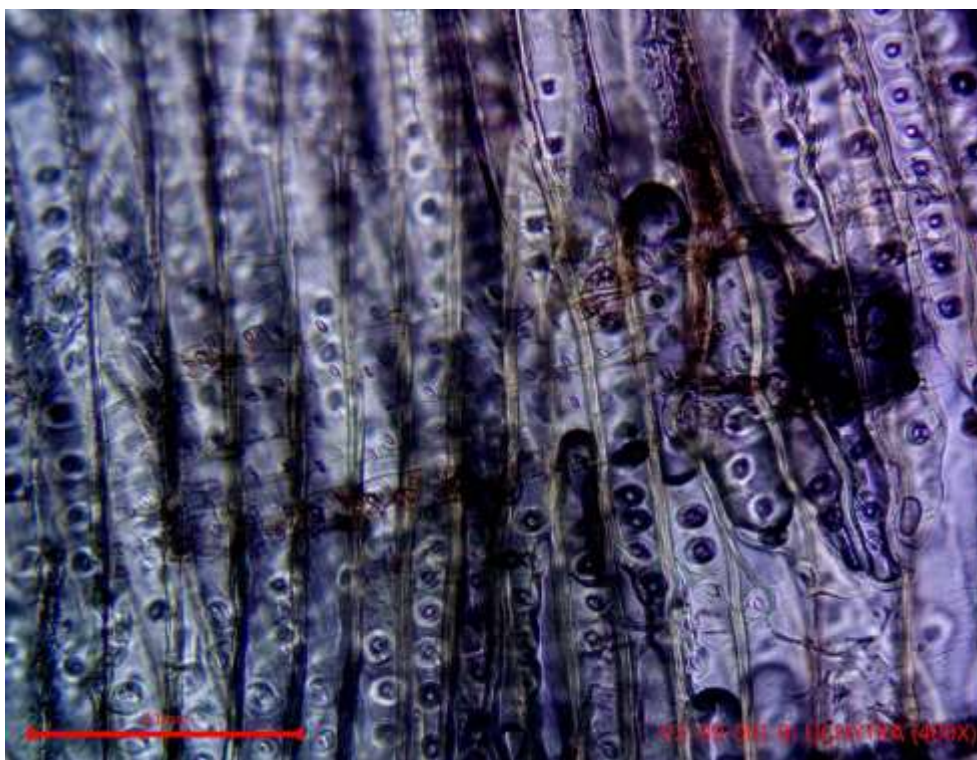
Mikroskopie, 09-001b

- úchytka, radiální řez, jalovec

Mikroskopie, 09-001b

- úchytka, radiální řez, jalovec

Mikroskopie, 09-001b

- úchytka, radiální řez, jalovec

5.3. Průzkum povrchových úprav

5.3.1. Průzkum povrchových úprav pod UV

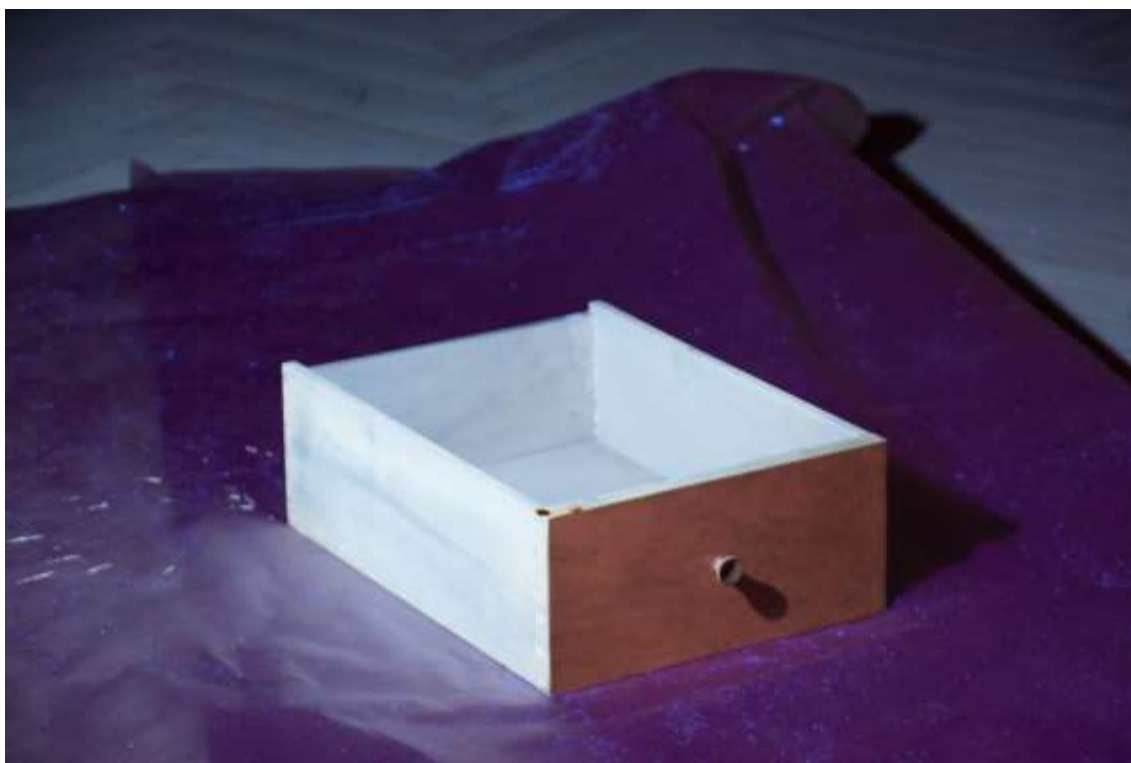
Pravá skříňka (z pohledu levá) pod UV zářením

Je patrná zdegradovaná povrchová úprava, levý spodní roh není zdegradován, protože na něj nepůsobilo přímé sluneční záření.

Pravá skříňka otevřená (z pohledu levá)

Není vidět žádná výrazná fluorescence. Výrazně fluoreskuje lepidlo v místě zámku výklopných dvířek. Modře fluoreskují soustružené úchytky a hrany v sekretáři.

Zásuvka ze sekretáře, modrá fluorescence všech částí kromě čela zásuvky

Detail sekretáře, znečištěná výklopná deska, oranžová fluorescence okrajů výklopné desky

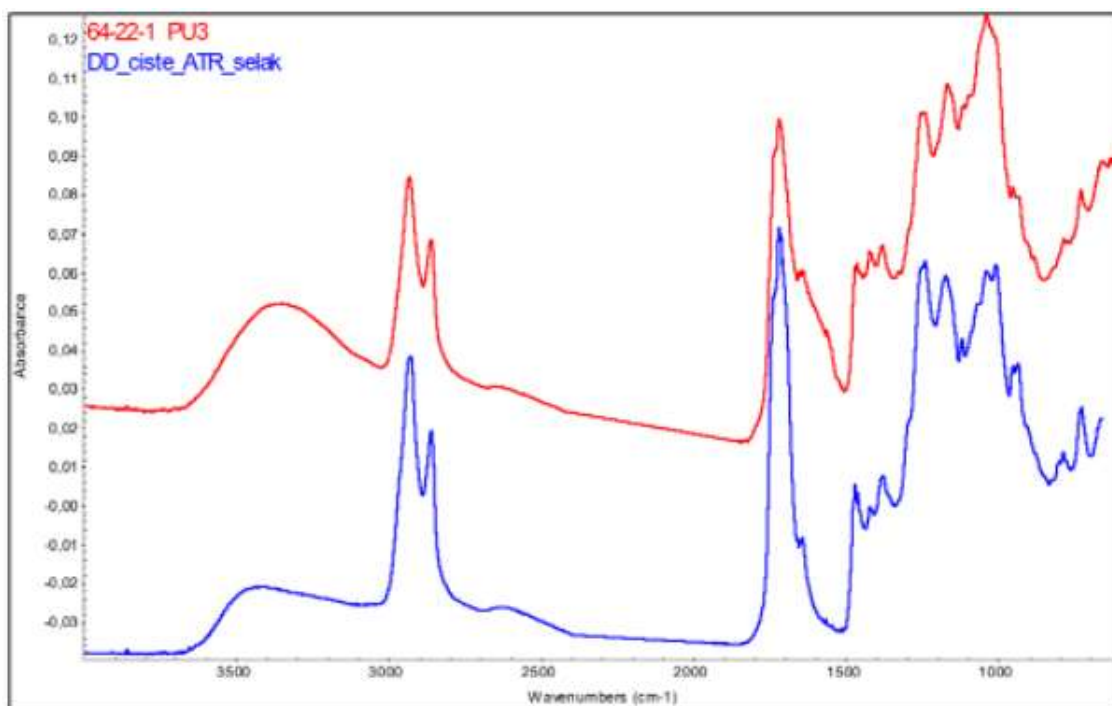
Levá skříňka, modrá fluorescence na místech, kde docházelo k častému kontaktu rukou.

5.3.2. FTIR spektrometrie

Spektrum povrchové úpravy v porovnání se spektrem šelaku.

Politura je šelaková.

Analýzu provedlo oddělení preventivní konzervace Národního technického muzea.

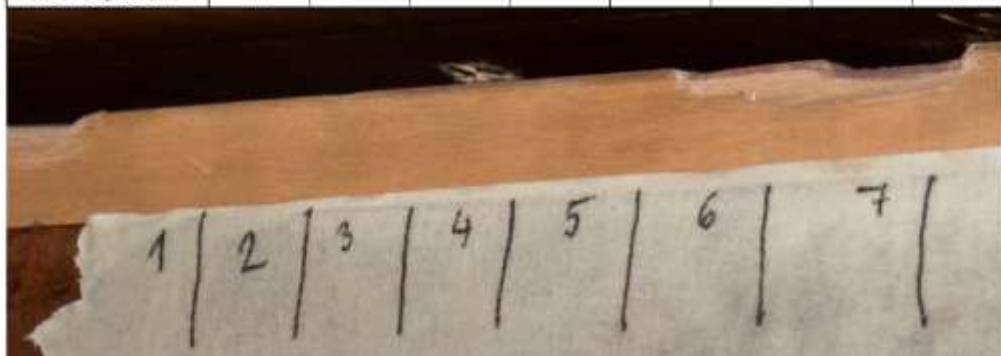
Výstupní graf FTIR spektrometrie, PU3

Místo odběru vzorku PU3

5.3.3. Zkoušky rozpustnosti

Rozpouštědlo	Označení vzorku		E (sekretář)								Výsledek na vatových tyčinkách
	Popis lokace		lemování sklopné zásuvky								
	čištění				rozpouštění						
	dobře	středně	špatně	nic	dobře	středně	špatně	nic			
1. voda	X								X		
2. ethanol	X								X		
3. aceton	X						X				
4. ředidlo C6000	X						X				
5. terpentýn	X								X		
6. toluen	X						X				
7. technický benzin	X								X		

Lemování sklopné zásuvky v sekretáři, které pod UV mělo modrou fluorescenci, reagovalo s rozpouštědly velice špatně. Mírná reakce proběhla s acetonem, ředidlem C6000 a toluenem, s ostatními rozpouštědly pak neproběhla reakce téměř žádná.

6. Návrh na postup restaurování

Cílem restaurátorského zásahu je zachovat co největší množství původních materiálů a citlivě doplnit chybějící materiál .

- Kompletní demontáž a transport na dílnu.
- Očištění demineralizovanou vodou a pH neutrálním tenzidem (Syntapon L, Dehypon. koncentrace <1%).
- Smytí povrchové úpravy venkovní strany dvířek dělicí stěny pravé.
- Oprava vylomeného zámku a vysazení vylomeného materiálu.
- Oprava odštíplé úchytky na šuplíku v sekretáři vysazením.
- Fixace odlepených dýh (kostní a kožní teplý klij).
- Doplnění chybějících dýh (analogické dřeviny, textury a řezu).
- Oprava horní hrany spodních dvířek u dělicí stěny pravé.
- Tmelení a retušování drobných, esteticky rušivých poškození (tvrdé a měkké voskové tmely, akrylové tmely, akrylové a vodové retušovací barvy).
- Čištění a barevná korekce esteticky rušivých skvrn.
- Čištění, stabilizace a fixace kovových prvků na základě doporučení odborného pracoviště zaměřeného na restaurování kovů.
- Čištění, stabilizace a fixace koženého potahu na základě doporučení odborného pracoviště zaměřeného na restaurování kůže.
- Oprava mechanismů zámků a jejich uvedení do provozu.
- Výroba nových klíčů.
- Oprava elektroinstalace světla.
- Doplnění chybějících polic dle záměru využití prostoru.
- Doplnění kovových podpěrek polic.
- Sjednocení povrchu venkovní strany dvířek.
- Nanesení nové povrchové úpravy na venkovní stranu dvířek.
- Doplnění malované kresby dřeva na hranách dvířek.
- Regenerace a doplnění povrchové úpravy (šelak bezbarvý čištěný bez vosku).
- Transport a montáž.